

[Snapshot]

Nie Bądź
Głuchy
na Kulturę

www.kulturagluchych.pl

Snapshot dla organizacji pozarządowych

MIĘDZY USZAMI

KRAKOWSKA FUNDACJA ROZWOJU
EDUKACJI NIESŁYSZĄCYCH
IM. MARKA MAZURKA

lider projektu:

far beyond business

partner projektu:

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

dofinansowanie:

Brief

Organizacje pozarządowe wspólnie z placówkami oświatowymi najbardziej aktywnie animują uczestnictwo w kulturze osób Głuchych w Polsce. Szczególnie istotna jest ich rola wśród dorosłych niesłyszących, którzy w znacznie mniejszym stopniu uczestniczą w życiu kulturalnym organizowanym i animowanym przez placówki edukacyjne. Duże znaczenie w intensyfikacji działań mają fundusze Unii Europejskiej.

Charakterystyka Organizacji Pozarządowych animujących kulturowo osoby Głuche:

- Znacząca rola Polskiego Związku Głuchych (choć pozycja ta się zmienia w ostatnich latach, lokalnie można wyróżnić model łódzki z wciąż znaczącą rolą PZG i poznański z dominującą rolą lokalnej organizacji).
- Współpraca międzysektorowa (np. z muzeami, domami kultury) i wewnątrzsektorowa jest raczej słaba.
- Najczęstsze działania w sferze kultury to udostępnianie tekstów kultury (filmów, bajek, poezji, lektur szkolnych) w Polskim Języku Migowym oraz różnego rodzaju warsztaty i spotkania (np. fotograficzne).
- Poza dużymi miastami dosyć rzadko organizuje się wspólne zwiedzanie muzeum lub galerii z tłumaczeniem na Polski Język Migowy, czy dostępne w ten sposób wykłady i spotkania z ciekawymi osobami.
- Niemal brak działań integracyjnych (angażujących osoby słyszące) i upowszechniających kulturę Głuchych.
- Ze względu na finansowanie projektowe rosnąca liczba działań organizacji ma charakter jednorazowych akcji a nie działań ciągłych.

Charakterystyka projektów realizowanych przez Organizacje Pozarządowe

- Realizuje się zdecydowanie więcej projektów z zakresu aktywizacji zawodowej niż edukacyjno-kulturalnych.
- Projekty edukacyjno-kulturowe najczęściej mają charakter lokalny.
- Finansowane są głównie przez jednostki samorządu terytorialnego.
- Dominują projekty składane indywidualnie (niewiele jest inicjatyw partnerskich).

- Projekty lokalne polegają najczęściej na udostępnieniu osobom Głuchym treści kulturowych (filmów, przedstawień teatralnych), co czasami połączone jest z warsztatami na temat sztuki.
- Projekty ponadlokalne to najczęściej konkursy i festiwale.
- Większość projektów nie ma charakteru integracyjnego i ma charakter jednorazowy.

Rekomendowane kierunki działań dla organizacji pozarządowych

1. Kształcenie liderów organizacji pozarządowych, w szczególności tych pracujących w trybie ciągłym na rzecz osób Głuchych, ale także tych, mogących potencjalnie animować życie kulturalne i artystyczne Głuchych.
2. Koordynacja działań organizacji pozarządowych, w szczególności tych na co dzień działających na rzecz społeczności Głuchych.

Rola organizacji pozarządowych w animacji kulturowej osób Głuchych

W Polsce istnieje wiele inicjatyw mających na celu animację uczestnictwa w kulturze osób Głuchych. Na miano podmiotów najaktywniej kreujących życie kulturalne osób niesłyszących zasługują placówki oświatowe i organizacje pozarządowe. Ogromna rola placówek oświatowych wynika z tego, że młodzi niesłyszący spędzają w nich dużo czasu (zwłaszcza w szkołach średnich z internatem) i tam są kształtowane ich wzory zachowań kulturowych. W szkołach oprócz obowiązkowych zajęć rozwijających kapitał kulturowy (np. z języka polskiego czy historii) organizowane są wycieczki (np. do muzeów, kin czy teatrów) oraz kółka zainteresowań artystycznych (np. plastyczne czy teatralne). Z przeprowadzonych w ramach niniejszego projektu badawczego wywiadów fokusowych z niesłyszącymi twórcami wynika, że w znacznej liczbie przypadków to nauczyciele zainspirowali swoich podopiecznych do podjęcia działań twórczych.

Organizacje pozarządowe stanowią niezwykle istotne uzupełnienie i rozwinięcie działań placówek edukacyjnych na rzecz uczestnictwa Głuchych w kulturze. Istotna jest ich rola przede wszystkim wśród dorosłych niesłyszących, którzy w znacznie mniejszym stopniu uczestniczą w życiu kulturalnym organizowanym i animowanym przez placówki edukacyjne. W ciągu ostatnich kilkunastu lat rola organizacji pozarządowych w tym zakresie bardzo się zmieniła. Przed rokiem 1989 Polski Związek Głuchych był organizacją wiodącą, niemal monopolistyczną (nie licząc różnych inicjatyw pozaformalnych, w tym działań kulturowych organizowanych na przykład przez duszpasterstwa osób niesłyszących), w sferze działań na rzecz aktywizacji kulturowej głuchych. W okresie transformacji ustrojowej PZG wciąż był podstawową organizacją skupiającą osoby Głu-

che, ale skala jego działalności kulturowej zmniejszyła się z powodu głębokiego kryzysu finansów publicznych i mniejszych dotacji. W tym czasie zaczęły powstawać liczne, głównie działające lokalnie, organizacje pozarządowe wspierające osoby niesłyszące przede wszystkim w wymiarze socjalno-bytowym, ale też integracyjno-kulturowym.

Znaczenie organizacji pozarządowych w kreowaniu życia kulturalnego Głuchych rozwinęło się dynamicznie w połowie pierwszej dekady XXI wieku, kiedy zaczęły powstawać liczne, odwołujące się do koncepcji kultury Głuchych, organizacje pozarządowe animujące życie kulturowe tego środowiska. Na znaczny wzrost inicjatyw na rzecz aktywizacji kulturowej Głuchych w tym okresie, miało wpływ rozpowszechnienie się po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej konkursów grantowych (finansowanych nie tylko ze środków Unii Europejskiej oraz podmiotów zagranicznych). Za sprawą nauki instytucjonalnej taką formę redystrybucji środków coraz częściej zaczęły stosować również polskie instytucje i jednostki samorządu terytorialnego, w których głównie organizacje pozarządowe zdobywały środki na realizację swoich projektów społeczno-kulturowych. W takich warunkach instytucjonalnych wyraźnie wzrosła rola omawianych organizacji, które w znacznym stopniu przyczyniają się do niespotykanej wcześniej aktywizacji kulturowej osób Głuchych.

Należy podkreślić rozkwit życia kulturalnego Głuchych w ostatniej dekadzie. Nigdy wcześniej nie interesowano się kulturą Głuchych w takim stopniu jak obecnie. Nie organizowano w Polsce tyłu festiwali i wydarzeń kulturowych współtworzonych przez niesłyszących i nie pisano tyle na temat ich twórczości. Również Internet pozwolił wykorzystać niespotykane wcześniej możliwości przezwyciężenia różnych form wykluczenia i uczestnictwa w życiu kulturalnym i dostępie do informacji. W ostatnim okresie, a dokładnie w 2011 roku, przyjęta została ustawa o języku migowym i innych środkach komunikowania się oraz powołano gremia doradcze mające reprezentować interesy niesłyszących (Polska Rada Języka Migowego oraz Zespół ds. Głuchych przy Rzeczniku Praw Obywatelskich). Wreszcie, w ciągu ostatnich dziesięciu lat znacznie wzrosła liczba programów telewizyjnych przystosowanych do potrzeb osób niesłyszących oraz zaczęto dostosowywać do ich potrzeb inne instytucje kultury (np. muzea i teatry).

Czym charakteryzują się organizacje pozarządowe działające na rzecz animacji kulturowej osób Głuchych?

- Organizacje pozarządowe animujące działania w sferze kultury na rzecz osób Głuchych cechują się dużym zróżnicowaniem. Po pierwsze, można wyróżnić organizacje ogólne, zajmujące się wielowymiarową działalnością na rzecz osób Głuchych (pomocową, rehabilitacyjną, sportową, aktywizującą na rynku pracy, etc.) i wyspecjalizowane w sferze kultury. Do pierwszego typu organizacji zaliczyć można przykładowo Polski Związek Głuchych i Towarzystwo Osób

Niestyszących „TON”, a do drugiego m.in. Fundację Promocji Kultury Głuchych KOKON czy Krakowską Fundację Rozwoju Edukacji Niestyszących im. Marka Mazurka „Między Uszami”. Po drugie, wyróżnić można organizacje działające lokalnie (np. Stowarzyszenie Głuchy Świat) i ponadlokalnie (np. PZG czy Organizacja Niestyszących Słabostyszących Internautów ONSI). Do pewnego stopnia z tym podziałem wiąże się również rozróżnienie ze względu na intensywność prowadzonej działalności.

- Analizując strukturę organizacji można powiedzieć, że wyjątkową pozycję ma PZG, ale jego rola w ostatnich latach się zmienia, ponieważ powstaje coraz więcej niezależnych organizacji, które zazwyczaj koncentrują się na działaniach na rzecz osób niestyszących w danym mieście lub regionie. Można wręcz wyróżnić model łódzki i poznański w funkcjonowaniu środowiska niestyszących. W pierwszym przypadku PZG pozostaje najistotniejszą organizacją, która przewodzi poczynaniom społecznym Głuchych. W drugim przypadku, lokalne struktury PZG są relatywnie mniej aktywne niż w innych regionach albo nie zaspokajają potrzeb wszystkich niestyszących w danym regionie i w swoistej pustce rozwija się niezależna, prężna lokalna organizacja (w wypadku Poznania jest to Towarzystwo Osób Niestyszących „TON”). Rozwój jednego bądź drugiego modelu może zależeć od takich czynników jak osobowość liderów i działaczy (intensywność ich aktywności i ewentualne animozje), polityka władz lokalnych, czy nawet czynniki przestrzenne (umiejscowienie siedziby).
- Wraz z upływem czasu od roku 1989 rośnie liczba organizacji (zwłaszcza lokalnych i mniejszych pod względem liczby członków) działających na rzecz osób niestyszących. Na początku lat 90. XX wieku powstały przede wszystkim organizacje o charakterze samopomocowym, które na skalę lokalną starają się zapewnić pomoc bytową i integrację środowiska osób niestyszących. Druga fala rozwoju organizacji osób głuchych w Polsce miała miejsce około 10 lat temu. Wtedy zaczęto tworzyć instytucje wprost odwołujące się do idei kultury Głuchych. Te organizacje w większym stopniu zajmują się ułatwianiem dostępu do kultury osobom Głuchym oraz animacją i promocją twórczości g/Głuchych.
- Współpraca pomiędzy poszczególnymi organizacjami ma charakter dość powierzchowny. Najczęściej jest to współpraca incydentalna a nie trwała i dotyczy realizacji konkretnych projektów. Często ogranicza się ona jedynie do rozpowszechniania informacji o działaniach innych organizacji. Stosunkowo rzadkie są np. wspólne długotrwałe projekty realizowane przez sieć organizacji pozarządowych zajmujących się problematyką kultury. Nie istnieje zinstytucjonalizowana forma wymiany informacji i współpracy np. w formie ogólnodostępnego forum, regularnych spotkań czy organizacji zrzeszających wszystkie podmioty działające na rzecz g/Głuchych, która mogłaby koordynować działania czy być ośrodkiem konsultacyjnym przy staraniu się o granty lub w wypadku lobbowania za rozwiązaniami korzystnymi dla społecz-

ności osób niesłyszących.

- Rzadkie są również przypadki trwałej, cyklicznej współpracy analizowanych organizacji pozarządowych z instytucjami kultury takimi jak muzea, teatry, domy kultury, uczelnie czy galerie.
- Najczęściej występujące formy działania organizacji pozarządowych na rzecz osób Głuchych w sferze kultury to udostępnianie tekstów kultury (filmów, bajek, poezji, lektur szkolnych) w Polskim Języku Migowym. Stosunkowo często organizowane są różnego rodzaju warsztaty i spotkania (np. fotograficzne). Dosyć rzadko organizuje się takie wydarzenia jak wspólne zwiedzanie muzeum lub galerii z tłumaczeniem na Polski Język Migowy czy dostępne w ten sposób wykłady i spotkania z ciekawymi osobami. Niemal nie ma spotkań artystycznych i warsztatów, w ramach których miałyby współpracować osoby niesłyszące i słyszące. Równie niewiele jest spotkań promujących kulturę Głuchych i uwrażliwiających na ich sytuację organizowane wśród osób słyszących.
- Coraz częstsze są przypadki finansowania przedsięwzięć organizacji w trybie konkursowym w ramach różnego rodzaju grantów i projektów społecznych (zwłaszcza z Funduszy Unii Europejskiej, ale też funduszy jednostek samorządu terytorialnego). W związku z tym rosnąca liczba działań organizacji ma charakter jednorazowych akcji, a nie działań ciągłych. Z drugiej strony wydaje się, że istnieje możliwość zwiększenia absorpcji środków z instytucji zewnętrznych. Nie ulega jednak wątpliwości, że różnego rodzaju projekty społeczne mają coraz istotniejsze miejsce w strukturze działalności badanych organizacji.

Czym charakteryzują się działania (w tym projekty) realizowane na rzecz animacji kulturalnej osób Głuchych w Polsce?

- Wśród skierowanych do osób g/Głuchych projektów społecznych te o charakterze edukacyjno-kulturowym stanowią niewielką część w porównaniu z projektami aktywizacji zawodowej.
- Szczególnie mało społecznych projektów edukacyjno-kulturowych znajduje się w grupie projektów o dużych budżetach (np. tych finansowanych w ramach programów Unii Europejskiej).
- Projekty edukacyjno-kulturowe najczęściej mają charakter lokalny. Rzadko są to projekty ogólnopolskie, a tylko w wyjątkowych przypadkach międzynarodowe.
- Jednym z popularniejszych źródeł finansowania projektów są programy aktywizacji organizacji społecznych jednostek samorządu terytorialnego różnego szczebla. W bardzo małym stopniu inicjatywy są wspomagane środkami przekazywanymi przez przedsiębiorstwa.

- Współpraca różnych organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niesłyszących jest ograniczona. Znaczna część przedsięwzięć jest realizowana przez jedną organizację, a w pozostałych przypadkach współpraca najczęściej polega jedynie na przekazywaniu informacji o wydarzeniach przygotowanych przez inną fundację bądź stowarzyszenie. Taka sytuacja po części wynika ze wzmiankowanego już faktu, iż większość projektów jest relatywnie mała.
- Stosunkowo rzadko współorganizatorem projektów są lokalne instytucje kultury.
- Jeżeli przyjąć, że ze względu na cel, wśród projektów społecznych można wyróżnić projekty systemowe, innowacyjne (oddolne), aktywizacyjne, badawcze, informacyjno-promocyjne oraz szkoleniowo-doradcze, to wśród projektów dominują te o charakterze aktywizacyjnym. Pojedyncze przedsięwzięcia mają charakter projektów badawczych (np. Nie bądź głuchy na kulturę) oraz innowacyjnych (np. projekt „Zapisać ciszę”).
- Wśród działań najczęściej realizowanych w ramach projektów można wyróżnić:
 - » Udostępnienie osobom Głuchym pewnych treści kulturowych (filmów, przedstawień teatralnych), co czasami połączone jest z warsztatami na temat sztuki. Taki charakter mają najczęściej projekty realizowane na skalę lokalną.
 - » Konkursy i wydarzenia artystyczne, w ramach których swoją twórczość prezentują niesłyszący artyści. Tego rodzaju przedsięwzięcia najczęściej mają charakter ponadlokalny i stanowią relatywnie duży odsetek projektów o zasięgu krajowym.
 - » Studia nad językiem migowym i próby jego implikacji w różnych sferach życia. Do tej grupy można zaliczyć m.in. dwa z większych projektów: Interpreter EuroSign oraz Zapisać ciszę.
- Większość projektów nie ma charakteru integracyjnego; tzn. nie zakłada się w nich wspólnego udziału zarówno osób niesłyszących, jak i słyszących. Jeszcze mniej liczne są projekty skierowane do pracowników instytucji kultury w celu uwrażliwienia ich na sytuację osób niesłyszących (wyjątek stanowi m.in. projekt pt. Muzea bez barier czy działalność Fundacji Kultura Bez Barrier).
- Znaczna część projektów ma charakter jednorazowych akcji, które po ukończeniu projektu nie są kontynuowane.

Przykładowe organizacje animujące kulturę osób Głuchych w Polsce:

1. GuideSign;
2. Fundacja Promocji Kultury Głuchych KOKON;
3. Ruch Społeczny Głuchych i Ich Przyjaciół;
4. Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Młodzieży Głuchej „Familia” przy Ośrodku Szkolno-Wychowawczym Dzieci Niestyszających we Wrocławiu;
5. Gdyńskie Stowarzyszenie Osób Niestyszających Ich Rodzin i Przyjaciół „Effetha”;
6. Stowarzyszenie „Grupa Wsparcia Dla Niestyszających i Ich Rodzin - Podbeskidzie”;
7. Stowarzyszenia Pomocy Niestyszającym „MIG-iem”;
8. Stowarzyszenie Osób z Wadą Słuchu „CISZA”;
9. Polska Sekcja Młodzieży Głuchej;
10. Wrocławskie Stowarzyszenie Głuchych „Nadzieja”;
11. Świętokrzyskie Stowarzyszenie Głuchych „Cisza”;
12. Kwidzyńskie Stowarzyszenie Głuchych;
13. Fundacja Na Rzecz Osób Głuchych i Słabosłyszających „Eodem”;
14. Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci i Osób Słabosłyszających i Niestyszających „Dwa Światy”;
15. Międzynarodowe Stowarzyszenie Pomocy „Słyszę Serce”;
16. Fundacja Marty Chojnowskiej „Przerwij Ciszę”;
17. Stowarzyszenie Wspierania Niestyszających;
18. Bytomskie Stowarzyszenie Niestyszających;
19. Chorzowskie Stowarzyszenie Niestyszających;
20. Gliwickie Stowarzyszenie Niestyszających;
21. Śląskie Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Głuchym;
22. Olsztyńskie Stowarzyszenie Głuchych;
23. Łódzkie Stowarzyszenie Głuchych;
24. Stowarzyszenie Integracyjne Głuchych i Niedosłyszających „SIGN”;
25. Polskie Stowarzyszenie Głuchych i Niedosłyszających;
26. Fundacja „Surdus” na rzecz Niestyszającej Młodzieży przy Ośrodku Szkolno-Wychowawczym dla Głuchych im. Jana Sietrzyńskiego;
27. Stowarzyszenie Pomocy Głuchym i Niestyszającym „Auditus”;
28. Polski Związek Sportowy Niestyszających;
29. Rzeszowski Klub Sportowy Głuchych RES-GEST.

Bariery w aktywności kulturalno-artystycznej osób Głuchych

Wiele pozytywnych procesów miało miejsce w ostatniej dekadzie. Nie znaczy to jednak, że niesłyszący nie są w żaden sposób wykluczeni i są im zapewnione optymalne warunki uczestnictwa w kulturze. Raczej można powiedzieć, że dopiero rozpoczął się proces przezwycięzania wykluczeń. Bariery utrudniające uczestnictwo w kulturze osób niesłyszących mają różnorodny charakter. Jako pierwszą można wyróżnić barierę ekonomiczną. W trakcie badań sondażowych realizowanych w ramach niniejszego projektu badawczego drugą najczęściej wymienianą przez respondentów barierą uczestnictwa były niewystarczające środki finansowe oraz brak czasu związany z poszukiwaniem pracy. Jest to rezultat większej konkurencyjności i braku niektórych form zabezpieczenia socjalnego, wcześniej gwarantowanych przez państwo. Trzeba również zaznaczyć, że bariera ekonomiczna ogranicza nie tylko uczestnictwo w kulturze jednostek, ale również działania organizacji i instytucji na ich rzecz. Drugą barierą jest niedostateczna dostępność tłumaczy języka migowego w urzędach i instytucjach kultury. Trzecią barierą jest niedostosowanie do potrzeb osób niesłyszących znacznej części programów telewizyjnych oraz instytucji kultury (np. muzeów czy teatrów). Należy również mocno podkreślić, że wiele z opisanych w tym raporcie działań prowadzonych było tylko w określonych regionach i czasami dostępnych dla ograniczonej liczby osób. Innymi słowy, mimo tego że udało się znaleźć znaczną liczbę różnorodnych inicjatyw realizowanych w ostatniej dekadzie na rzecz uczestnictwa w kulturze osób niesłyszących, to nie wszyscy mogli z nich w równym stopniu skorzystać. Trzeba również zwrócić uwagę, że konsekwencją coraz bardziej znaczącego modelu finansowania działań społeczno-kulturowych w postaci konkursów grantowych na projekty społeczne jest swoista jednorazowość bądź krótkoterminowość działań. System ten polega na tym, że jakaś organizacja pozarządowa lub inny podmiot otrzymuje wsparcie na konkretne, jednorazowe przedsięwzięcie albo trwający najczęściej rok lub dwa lata projekt, i po tym okresie realizowane zadania zostają zawieszane (o ile nie uda się uzyskać środków na kontynuację działań, co wcale nie jest regułą). Tym samym brakuje bardziej długofalowych, w większym stopniu skoordynowanych i realizowanych na większą (ogólnopolską) skalę działań.

W kierunku zmian!

Okazuje się więc, że mimo pozytywnych zmian w ostatnim okresie, wciąż istnieje wiele poważnych barier utrudniających uczestnictwo osób niesłyszących w kulturze. Z różnych powodów nie są też wykorzystywane w pełni możliwości oferowane w ramach aktualnie funkcjonującego systemu. Dlatego można wyróżnić kilka rodzajów inicjatyw, które pozwolą zoptymalizować działania na rzecz uczestnictwa osób Głuchych w kulturze. Dla porządku można wprowadzić rozróżnienie proponowanych rekomendacji na działania organizacyjne i systemowe.

Przez działania organizacyjne rozumiany jest sposób funkcjonowania środowiska Głuchych, a zwłaszcza organizacji pozarządowych działających na ich rzecz. Instytucje pozarządowe często pełnią funkcję organizacji lobbujących na rzecz rozwiązania określonych problemów i wdrożenia pewnych działań. Dzięki organizacjom pozarządowym władze jednostek mogą dostrzec pewne problemy. Ponadto, organizacje pozarządowe mogą stać się partnerem, któremu jednostki samorządu zlecają pewne zadania albo wspierają w ramach wsparcia aktywności obywatelskiej. W Polsce mamy do czynienia z nową sytuacją, w której w ostatnim czasie powstało wiele organizacji działających na rzecz aktywizacji kulturowej g/Głuchych. Ich rozdrobniona struktura organizacyjna może prowadzić do słabego przepływu informacji (np. o otwieranych konkursach grantowych) w środowisku które ma wspólne interesy oraz do niepotrzebnego powielania niektórych działań przez poszczególne organizacje. Można wręcz powiedzieć, że system konkursów grantowych do pewnego stopnia wprowadza konkurencję pomiędzy organizacjami, które łączy wspólny cel (działanie na rzecz aktywizacji kulturowej osób niesłyszących). Do tego dochodzi jeszcze fakt, że wiele organizacji zostało założonych niedawno i ich działacze nie mają wielkiego doświadczenia w zdobywaniu funduszy w konkursach grantowych. Należy jednak zauważyć, że coraz powszechniejsza jest wiedza o obecnym modelu finansowania działalności publicznej, powstają ciągle nowe organizacje i coraz liczniejsze są próby uzyskania funduszy poprzez wspomniane konkursy. Niemniej jednak można zakładać, że skuteczność zdobywania grantów jest bardzo zróżnicowana i w ten sposób pośrednio defaworyzuje się osoby zrzeszone w małych, lokalnych organizacjach, z regionów biedniejszych i ze stosunkowo małą liczbą osób z odpowiednim wykształceniem i kompetencjami, które potrafiłyby odpowiednio przygotowywać wnioski grantowe. W tak zdiagnozowanej sytuacji wydaje się, że wskazane są dwa podstawowe kierunki działań:

1. Kształcenie liderów. W świetle przeprowadzonych w różnych grupach kulturowych badań nie ulega wątpliwości, że kompetencje oraz liczba liderów stanowi koło zamachowe działalności danego środowiska. Dlatego w celu zwiększenia skuteczności działań organizacji pozarządowych na rzecz aktywizacji kulturowej g/Głuchych konieczne jest wykształcenie kompetentnych liderów środowiska, którzy będą mobilizować do działań. Z tego powodu wskazane jest nie tyle, aby przygotować projekt i uzyskać grant na jakieś pomijane do tej pory działania animacji kulturowej (choć to także może być istotna forma działania), ale też organizowanie ogólnopolskich cykli szkoleń z zakresu przygotowania wniosków grantowych zarządzania projektami, fundraisingu i zarządzania zasobami ludzkimi oraz prawa czy rachunkowości dla członków organizacji zrzeszających osoby niesłyszące. Obrazowo można powiedzieć, że ten postulat sprowadza się do zasady: dać wędkę, a nie rybę. Dotychczas ten aspekt wspierania środowiska niesłyszących był całkowicie nieobecny.

2. Koordynacja działań organizacji pozarządowych. W jednym z poprzednich akapitów wskazane zostały już takie wady rozdrobnionej struktury organizacji pozarządowych, jak słaby obieg informacji oraz zbędne powielanie niektórych działań. W sytuacji dominacji paradygmatu pluralizmu życia społecznego nie jest jednak możliwe przewyciężenie tych słabości poprzez powołanie jednej organizacji reprezentującej środowisko na zasadach podobnych do tych, na których funkcjonował Polski Związek Głuchych w okresie PRL. Jest natomiast możliwe stworzenie koalicji albo federacji niezależnych organizacji działających na rzecz środowiska niesłyszących. Ze względu na prawdopodobny opór części środowiska nie powinien to być PZG, lecz nowa organizacja zajmująca się nie tyle działalnością na rzecz aktywizacji kulturowej czy pomocy socjalnej, ale koordynacją współpracy. Taka platforma działająca podobnie do Stowarzyszenia Klon/Jawor mogłaby stać się forum uczestniczącym w nim na równych prawach organizacji które pozwalałoby:

- wymieniać się informacjami m.in. o konkursach grantowych, czy zmieniających się przepisach prawnych;
- pomagać znaleźć krajowych i zagranicznych partnerów do konsorcjów projektowych (co pozwalałoby ubiegać się o większe fundusze);
- prowadzić bazę danych organizacji działających na rzecz g/Głuchych, projektów i dobrych praktyk;
- inicjować wspólne projekty realizowane symultanicznie w różnych regionach;
- organizować szkolenia dla liderów środowiska (m.in. takie, o których była mowa w poprzednim punkcie; sama organizacja-platforma mogłaby powstać jako efekt projektu kształcącego liderów);
- integrować środowisko;
- monitorować potrzeby środowiska g/Głuchych i konsultować działania organizacji na ich rzecz;
- koordynować lobbing środowiska niesłyszących w instytucjach politycznych.

Druga grupa rekomendacji dotyczy działań systemowych, przez które rozumie się zmianę uwarunkowań prawno-instytucjonalnych funkcjonowania osób niesłyszących w Polsce. W tym wypadku, w przeciwieństwie do pierwszej grupy rekomendacji, inicjatywy nie mają charakteru oddolnego, lecz wymagają podjęcia pewnych działań ze strony organów państwowych. Zmiany te sprowadzają się przede wszystkim do nowelizacji wybranych aktów prawnych i instytucjonalizacji Kultury Głuchych. Zostały one przedstawione szczegółowo w snapshocie dedykowanym jednostkom publicznym (w tym jst), natomiast zachęcamy organizacje pozarządowe, jako podmioty, które powinny lobbować za określonymi zmianami w funkcjonowaniu systemu wsparcia dla osób Głuchych w Polsce, by również się z tymi rekomendacjami zapoznały.

Podsumowanie

Należy zaznaczyć, że celowo zdecydowano się ograniczyć rekomendacje do wskazania tylko kilku, ale za to dalekosiężnych propozycji działań na rzecz zwiększenia uczestnictwa osób Głuchych w kulturze w Polsce. Różne przykłady działań i dobrych praktyk można znaleźć w poszczególnych rozdziałach oraz ich podsumowaniach raportu „Nie bądź Głuchy na kulturę”. Niemniej jednak w trakcie zbierania danych coraz wyraźniejszy dla zespołu badawczego stawał się brak myślenia w szerszej perspektywie czasowej o uczestnictwie w kulturze osób Głuchych i miejscu Kultury Głuchych w polskim systemie kulturowym. Na dobrą sprawę nie ma w Polsce głębszej refleksji nad miejscem osób niesłyszących w kulturze. W ostatnich latach podejmowanych jest coraz więcej działań dotyczących aktywizacji kulturowej Głuchych, ale w dużej mierze mają one charakter doraźny. Takie oddolne, mające charakter ad hoc inicjatywy odgrywają niezwykle istotną rolę w zaspokajaniu aktualnych potrzeb, ale nie zastąpią bardziej długofalowego działania, które pozwala w dłuższej perspektywie czasowej doprowadzić do głębszych zmian. Wskazane powyżej rekomendacje są propozycją spójnego systemu, którego poszczególne elementy się zazębiają i razem mogą zmienić wzory uczestnictwa w kulturze g/Głuchych.